

TĂNG CƯỜNG SỰ LÃNH ĐẠO CỦA ĐẢNG ĐỐI VỚI ĐOÀN THANH NIÊN CỘNG SẢN HỒ CHÍ MINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

NGÔ THỊ KHÁNH*

Hiện nay, yêu cầu của sự nghiệp cách mạng đòi hỏi phải tăng cường hơn nữa sự lãnh đạo của Đảng đối với Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh nhằm tiếp tục nâng cao hiệu quả hoạt động của Đoàn trong việc chăm lo, bảo vệ quyền lợi chính đáng của thế hệ trẻ, đồng hành với thanh niên trong lập thân, lập nghiệp, xứng đáng là trường học xã hội chủ nghĩa của thanh niên, đội dự bị tin cậy của Đảng.

1- Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng nước ta, đặc biệt là từ khi trở thành đảng cầm quyền, Đảng ta đã ban hành nhiều nghị quyết, chỉ thị về công tác thanh niên nói chung, xây dựng Đoàn Thanh niên nói riêng. Nhận thức của Đảng về công tác thanh niên, xây dựng Đoàn Thanh niên qua các thời kỳ có sự chuyển biến tích cực, không chỉ thể hiện ở phương diện huy động, phát huy sức mạnh to lớn của thanh niên, mà còn ở chủ trương bồi dưỡng, đào tạo, đầu tư phát triển thanh niên. Trong thời kỳ đổi mới, Đảng nhận thức rõ hơn về tính chính trị và tính xã hội quy định hai chức năng của Đoàn Thanh niên là: “đội dự bị” của Đảng và “đại diện cho quyền và lợi ích hợp pháp của đoàn viên”. Bổ trợ cho hai chức năng chính yếu nêu trên, chức năng giám sát, phản biện xã hội của Đoàn Thanh niên được ghi nhận lần đầu trong Nghị quyết Đại hội X của Đảng.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, công tác xây dựng tổ chức Đoàn Thanh niên được đặt trong tổng thể mối quan hệ giữa các thành tố của hệ thống chính trị, xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc, phát huy nền dân chủ xã hội chủ nghĩa. Cả hệ thống chính trị quan

tâm, chăm lo cho thanh niên và tổ chức Đoàn, phát huy vai trò xung kích của thanh niên trong phát triển kinh tế - xã hội; hệ thống chính sách, pháp luật của Nhà nước đối với thanh niên và công tác thanh niên từng bước bảo đảm cho thanh niên thực hiện các quyền và nghĩa vụ của mình, tạo cơ sở pháp lý để tổ chức Đoàn hoạt động, phát huy vai trò của thanh niên trong đời sống xã hội; cơ chế phối hợp liên ngành trong công tác thanh niên được cải thiện đáng kể, góp phần xã hội hóa công tác thanh niên, nâng cao vị thế của Đoàn Thanh niên.

Cấp ủy các cấp phân công cán bộ có năng lực phụ trách công tác thanh niên và chọn những cán bộ trẻ có đủ phẩm chất, năng lực, được thử thách qua phong trào thanh niên, được thanh niên quý mến, tin cậy, bầu làm bí thư đoàn, tích cực bồi dưỡng để đưa vào cấp ủy. Đồng thời, chỉ đạo xây dựng quy chế phối hợp hoạt động giữa chính quyền và Đoàn Thanh niên các cấp; có cơ chế bầu cử hợp lý để tạo điều kiện cho thanh niên có đại diện của mình trong các cơ quan nhà nước

* TS, Học viện Chính trị Công an nhân dân

và cơ quan dân cử. Qua thực tiễn công tác Đoàn và phong trào thanh niên, Đảng đã đào tạo được một đội ngũ cán bộ trẻ có bản lĩnh chính trị, trình độ chuyên môn, nghiệp vụ và năng lực thực tiễn, tham gia gánh vác những trọng trách của đất nước, đáp ứng yêu cầu của công cuộc đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Cùng với sự phát triển của đất nước, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh không ngừng trưởng thành, lớn mạnh, đoàn kết, tập hợp rộng rãi thanh niên dưới ngọn cờ của Đảng; tạo được môi trường tập thể có tổ chức, có kỷ luật, giúp thanh niên phát huy vai trò xung kích và trở thành lực lượng nòng cốt trong các phong trào đấu tranh cách mạng, phát triển kinh tế - xã hội. Đặc biệt, qua hơn 35 năm đổi mới, công tác xây dựng tổ chức Đoàn có chuyển biến tích cực: cơ cấu bộ máy và hệ thống tổ chức Đoàn từ Trung ương đến cơ sở được sắp xếp, kiện toàn theo hướng tinh gọn, rõ chức năng, nhiệm vụ, bước đầu giảm bớt sự chồng chéo và tình trạng hành chính hóa, đáp ứng được yêu cầu của phong trào thanh niên trong tình hình mới. Với quan điểm hướng về cơ sở, bằng nhiều phương thức, Đoàn đã mở rộng phạm vi hoạt động đến các tầng lớp thanh niên theo phương châm “ở đâu có thanh niên thì ở đó có tổ chức Đoàn, Hội”; tập trung củng cố tổ chức Đoàn ở cơ sở, nhất là trên địa bàn dân cư. Tích cực đổi mới nội dung sinh hoạt, chú trọng phát triển tổ chức Đoàn ở những lĩnh vực, địa bàn mới.

Bên cạnh những kết quả tích cực, quá trình Đảng lãnh đạo Đoàn Thanh niên còn có một số vấn đề cần tiếp tục quan tâm giải quyết, như có nơi, có lúc, tổ chức Đảng can thiệp sâu về mặt tổ chức, hoạt động và tự chủ tài chính của tổ chức Đoàn nên chưa tạo được đột phá lớn trong đổi mới tổ chức và hoạt động Đoàn. Một số tổ chức Đoàn ở cơ sở, đặc biệt là khu dân cư chưa nhận được sự quan tâm và chỉ đạo sâu sát của cấp ủy (chi bộ). Ở một số nơi, đồng chí cấp ủy

viên được giao trực tiếp phụ trách công tác Đoàn Thanh niên thiếu quan tâm đến công tác tư tưởng, định hướng hoạt động cho tổ chức Đoàn. Chức năng giám sát, phản biện xã hội của Đoàn Thanh niên chưa được phát huy có hiệu quả. Tổ chức Đoàn ở nhiều nơi bị hành chính hóa, mức độ đổi mới nội dung và phương thức hoạt động chưa đáp ứng được nhu cầu, nguyện vọng của đoàn viên ở cơ sở. Một bộ phận cán bộ đoàn, đặc biệt là cán bộ đoàn ở cơ sở, năng lực, trình độ chuyên môn chưa theo kịp đòi hỏi của công tác Đoàn và phong trào thanh niên trong tình hình mới. Bệnh quan liêu, hành chính hóa trong công tác và sinh hoạt Đoàn chưa được khắc phục.

2- Hiện nay, “hòa bình, hợp tác, hội nhập và phát triển vẫn là xu thế chủ đạo; các mối đe dọa truyền thống, phi truyền thống và biến đổi khí hậu ngày càng gay gắt. Sự bùng nổ của khoa học - công nghệ, sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế số, kinh tế tri thức và xu hướng quốc tế hóa nguồn nhân lực vừa là thời cơ, vừa là thách thức đối với nước ta”⁽¹⁾. Bối cảnh này có tác động đa chiều đến thế hệ trẻ và đang đặt ra những lo ngại về phai nhạt bản sắc và xói mòn các giá trị văn hóa, đạo đức truyền thống.

Những thành tựu của công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế đã tạo nên sức mạnh tổng hợp và không ngừng nâng cao uy tín, vị thế của quốc gia trên trường quốc tế, tạo ra những tiền đề quan trọng để đất nước phát triển nhanh, bền vững. Đặc biệt, chúng ta đang ở thời kỳ “cơ cấu dân số vàng” với tỷ lệ thanh, thiếu niên cao nhất trong lịch sử khi nhóm dân số từ 10 đến 29 tuổi chiếm tỷ lệ khoảng 33% dân số và dự kiến thời kỳ này sẽ kéo dài cho đến năm 2040⁽²⁾. Đây là cơ hội

(1) Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19-5-2018, của Hội nghị Trung ương 7 khóa XII, “Về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ”

(2) Xem trang sau

lớn để phát triển kinh tế - xã hội và phát huy tối đa tiềm lực của đất nước thông qua phát huy vai trò của lực lượng thanh niên. Tuy nhiên, bốn nguy cơ mà Đảng đã chỉ ra vẫn hiện hữu. Các thế lực thù địch, phản động vẫn ráo riết tranh thủ mọi cơ hội để đẩy nhanh chiến lược “diễn biến hòa bình”. Tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tham nhũng, lãng phí chưa được đẩy lùi, thậm chí ở một số nơi có biểu hiện tình vi hơn; những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyên hóa” trong nội bộ còn nghiêm trọng. Những điều này tác động tiêu cực đến niềm tin, lý tưởng của đoàn viên, thanh niên, làm giảm sức hút của tổ chức Đoàn, tổ chức đảng đối với những người trẻ tuổi.

Thời gian tới là “giai đoạn chuyển giao thể hệ từ lớp cán bộ sinh ra, lớn lên, được rèn luyện, trưởng thành trong chiến tranh, chủ yếu được đào tạo ở trong nước và tại các nước xã hội chủ nghĩa, sang lớp cán bộ sinh ra, lớn lên, trưởng thành trong hòa bình và được đào tạo từ nhiều nguồn, nhiều nước có thể chế chính trị khác nhau”⁽³⁾. Trong khi đó, biến động cơ cấu xã hội, lối sống, nếp nghĩ, nếp cảm của thanh niên trong điều kiện kinh tế thị trường, hội nhập quốc tế có biểu hiện rất phức tạp. Mặt trái của cơ chế thị trường, sự chuyển dịch về cơ cấu lao động gây khó khăn cho công tác quản lý và tập hợp, đoàn kết thanh niên ở vùng nông thôn, vùng sâu, vùng xa, nhất là ở những nơi còn thiếu thốn cơ sở vật chất và kinh phí hoạt động; đặc biệt, tình trạng vi phạm pháp luật và tệ nạn xã hội trong thanh niên có chiều hướng gia tăng cũng đã ảnh hưởng đến kết quả triển khai thực hiện chủ trương của Đảng về công tác thanh niên, xây dựng tổ chức Đoàn. Bên cạnh đó, các thế lực thù địch ra sức kích động, lôi kéo, chuyên hóa thanh niên, gây khó khăn cho công tác tuyên truyền, giáo dục, định hướng lý tưởng đối với thanh niên.

Thực tiễn cách mạng hiện nay đòi hỏi phải “Tiếp tục đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng Nhà nước pháp quyền

xã hội chủ nghĩa và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh”⁽⁴⁾; nâng cao năng lực, hiệu quả hoạt động của Nhà nước trong việc thể chế hóa, cụ thể hóa và tổ chức thực hiện các chủ trương, nghị quyết của Đảng; đổi mới tổ chức, bộ máy, nội dung và phương thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội, trong đó có Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh; chăm lo giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ nhằm hình thành một lớp thanh niên ưu tú trên mọi lĩnh vực, kế tục trung thành và xuất sắc sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc, phấn đấu cho mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh” với “tâm trong, trí sáng, hoài bão lớn”. Theo đó, cần tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với Đoàn Thanh niên, tập trung vào một số vấn đề chủ yếu sau:

Thứ nhất, cấp ủy các cấp cần thường xuyên quán triệt, nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên về tầm quan trọng và nhiệm vụ lãnh đạo, xây dựng các tổ chức chính trị - xã hội nói chung, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh nói riêng; giải quyết tốt mối quan hệ giữa Đoàn với các thành tố của hệ thống chính trị, trước hết là với Đảng để bảo đảm vừa giữ vững sự lãnh đạo của Đảng, vừa giữ được tính độc lập tương đối của tổ chức Đoàn; giữ vững tính chính trị và tôn trọng tính xã hội trong tổ chức và hoạt động của Đoàn; khắc phục những biểu hiện xem nhẹ vai trò của thanh niên, tổ chức Đoàn Thanh niên và công tác thanh niên. Tăng cường sự lãnh đạo của các tổ chức cơ sở đảng, gắn chặt việc xây dựng tổ chức cơ sở đảng trong sạch, vững mạnh, nâng

(2) Xem: Bộ Nội vụ - Quỹ Dân số Liên hợp quốc tại Việt Nam: *Báo cáo quốc gia về thanh niên Việt Nam*, Hà Nội, tháng 6-2015, tr. 3

(3) Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19-5-2018, của Hội nghị Trung ương 7 khóa XII, “Về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ”

(4) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 40

cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của tổ chức đảng với việc xây dựng tổ chức Đoàn. Khắc phục triệt để khuynh hướng bao biện, làm thay, hoặc coi nhẹ công tác Đoàn, đồng nhất công tác vận động thanh niên với công tác vận động các đối tượng khác. Thực tế cho thấy, ở đâu cấp ủy quan tâm lãnh đạo, chính quyền và các tổ chức chính trị - xã hội ủng hộ, tạo điều kiện để Đoàn chủ động đề xuất và năng động hoạt động, gắn hoạt động của Đoàn với nhiệm vụ chính trị của địa phương, đơn vị, ở đó có phong trào thanh niên sôi nổi, thực chất và tổ chức Đoàn đến được với đông đảo thanh niên.

Thứ hai, công tác thanh niên không chỉ là công việc của Đảng, của Đoàn mà còn là của cả hệ thống chính trị và mọi tổ chức xã hội. “Đảng lãnh đạo hệ thống chính trị thực hiện nhiệm vụ công tác thanh niên”. Theo đó, Đảng lãnh đạo Nhà nước ban hành các văn bản pháp lý quan trọng và những chính sách phù hợp về giáo dục và đào tạo, giải quyết việc làm, xóa đói, giảm nghèo, cung cấp thông tin khoa học và công nghệ cho thanh niên để phục vụ phát triển kinh tế - xã hội; về chế độ, chính sách đối với cán bộ đoàn, hội trong các trường đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp, dạy nghề, trung học phổ thông và khu dân cư; về tín dụng đối với học sinh, sinh viên. Đồng thời, tạo điều kiện vật chất và môi trường xã hội lành mạnh để Đoàn tổ chức các hoạt động thiết thực cho tuổi trẻ... Bên cạnh đó, cần coi trọng công tác kiểm tra, giám sát, kịp thời đôn đốc, sơ kết, tổng kết việc thực hiện các nghị quyết, quy định, chỉ thị, kết luận của Đảng về công tác thanh niên, xây dựng tổ chức Đoàn.

Thứ ba, tập trung lãnh đạo Đoàn Thanh niên phát huy vai trò giám sát và phản biện xã hội, tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền; đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong cán bộ, đảng

viên. Theo đó, cần nâng cao hiệu quả công tác tuyên truyền, phổ biến, quán triệt thực hiện các văn bản, quy chế, quy định về giám sát và phản biện xã hội⁽⁵⁾. Đồng thời, tuyên truyền, quán triệt đến các cấp bộ đoàn và đội ngũ cán bộ đoàn về mục đích, ý nghĩa, tầm quan trọng của hoạt động giám sát, phản biện xã hội; vai trò, trách nhiệm của các cấp bộ đoàn, cán bộ đoàn trong chỉ đạo, hướng dẫn và tổ chức thực hiện công tác giám sát, phản biện xã hội. Tập trung chỉ đạo nghiên cứu, xây dựng, ban hành Luật về giám sát, phản biện xã hội nhằm tạo hành lang pháp lý chặt chẽ để phát huy hiệu quả tích cực của hoạt động này trong đời sống xã hội; thể chế hóa quy định về những nội dung Đoàn cần giám sát, phản biện; hoàn thiện cơ chế phối hợp giữa các lực lượng, đặc biệt là giữa Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội, trong đó có tổ chức Đoàn, để giám sát việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của người đứng đầu, cán bộ chủ chốt và cán bộ, đảng viên tại nơi cư trú cũng như nơi làm việc. Cấp ủy, chính quyền các cấp cần lãnh đạo, chỉ đạo kịp thời, sâu sát việc xây dựng chương trình phối hợp hằng năm với Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội cùng cấp, trong đó có tổ chức Đoàn; có quy định cụ thể về việc người đứng đầu cấp ủy, chính quyền các cấp tiếp xúc, đối thoại với thanh niên và cơ chế tiếp thu ý kiến của Đoàn; chú trọng hơn nữa việc cung cấp thông tin cho thanh niên về những vấn đề có liên quan tới lĩnh vực

(5) Như: Quyết định số 217-QĐ/TW, ngày 12-12-2013, của Bộ Chính trị, “Ban hành Quy chế giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể chính trị - xã hội”; Quyết định số 218-QĐ/TW, ngày 27-12-2013, của Bộ Chính trị, “Ban hành quy định về việc Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các đoàn thể chính trị - xã hội và nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền”; Thông tri số 28/Tr-MTTW-BTT và Kế hoạch số 471/KH-MTTW-BTT của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam về hướng dẫn thực hiện một số điều của Quy chế giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể chính trị - xã hội...

giám sát, phân biệt; định kỳ nghe và đóng góp ý kiến vào báo cáo kết quả giám sát, chỉ đạo các cơ quan nghiên cứu, xử lý những kiến nghị của tổ chức Đoàn sau giám sát.

Thứ tư, lãnh đạo kiện toàn tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ đoàn các cấp đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp cách mạng trong tình hình mới. Cần quán triệt quan điểm “Tiếp tục đổi mới, hoàn thiện tổ chức bộ máy của Đảng và hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, đồng bộ với đổi mới kinh tế, văn hóa, xã hội, con người...”⁽⁶⁾. Theo đó, cần bám sát yêu cầu, nhiệm vụ chính trị của Đoàn Thanh niên giai đoạn hiện nay, xử lý đúng đắn, đồng bộ các mối quan hệ: giữa đổi mới cơ cấu tổ chức với hoàn thiện chức năng, nhiệm vụ và phương thức hoạt động của tổ chức Đoàn; giữa đổi mới tổ chức và đổi mới công tác cán bộ; giữa tinh gọn tổ chức bộ máy với tăng cường, nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ đoàn các cấp. Công tác cán bộ đoàn là một bộ phận quan trọng trong công tác cán bộ của Đảng, bởi đó không chỉ nhằm xây dựng và phát triển đội ngũ cán bộ đoàn, mà còn tạo nguồn bổ sung cán bộ cho hệ thống chính trị. Xây dựng Đoàn thực chất là góp phần xây dựng Đảng trước một bước. Do đó, cấp ủy các cấp cần quan tâm xây dựng, củng cố đội ngũ cán bộ đoàn có bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức, năng lực, trình độ, kỹ năng, nghiệp vụ, am hiểu nguyên tắc tổ chức và hoạt động của Đoàn, có phương pháp công tác khoa học, khách quan để thực hiện tốt nhiệm vụ được giao. Không ngừng đổi mới công tác giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ đoàn các cấp; tiếp tục quan tâm và mạnh dạn quy hoạch từ nguồn cán bộ đoàn, bố trí công tác cho cán bộ đoàn khi đến tuổi trưởng thành Đoàn; điều động, luân chuyển cán bộ đoàn các cấp để có điều kiện học tập, trau dồi kinh nghiệm, hoàn thiện bản thân; tăng cường rèn luyện tác phong, lễ lối công tác của cán bộ đoàn.

Thứ năm, lãnh đạo Đoàn Thanh niên đẩy mạnh các phong trào hành động cách mạng,

phát huy vai trò xung kích, sáng tạo của tuổi trẻ, tạo môi trường thuận lợi để họ rèn luyện, cống hiến và trưởng thành. Các phong trào thanh niên phải hướng tới “giáo dục thế hệ trẻ về lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa, nâng cao lòng yêu nước, tự hào dân tộc, nuôi dưỡng ước mơ, hoài bão, khát vọng vươn lên; nêu cao tinh thần trách nhiệm đối với đất nước, với xã hội; xây dựng môi trường, điều kiện học tập, lao động, giải trí, rèn luyện để phát triển lành mạnh, toàn diện, hài hòa cả về trí tuệ, thể chất và giá trị thẩm mỹ. Tạo động lực cho thanh niên xung kích trong học tập, lao động sáng tạo, khởi nghiệp, lập nghiệp; làm chủ các kiến thức khoa học, công nghệ hiện đại, phát huy vai trò quan trọng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”⁽⁷⁾. Thông qua các phong trào hành động cách mạng, các hoạt động sinh hoạt truyền thống, giáo dục đạo đức, lối sống, văn hóa, nghệ thuật, thể dục - thể thao, giúp đỡ người nghèo, ứng phó với thiên tai, lũ lụt... đề thu hút, đoàn kết, giáo dục thanh niên, khẳng định vai trò xung kích của Đoàn, góp phần thực hiện những nhiệm vụ chung của đất nước. Thường xuyên tổ chức triển khai các phong trào hành động cách mạng trong các đối tượng thanh niên cũng là phương thức phát huy có hiệu quả nội lực của tổ chức Đoàn, là động lực thúc đẩy thanh niên thực hiện các chương trình phát triển kinh tế - xã hội, vươn lên lập thân, lập nghiệp. Qua đó, tổ chức Đoàn ngày càng được củng cố và phát triển; mặt trận đoàn kết, tập hợp thanh niên được mở rộng; nhận thức chính trị của đoàn viên từng bước được nâng lên; đồng thời, xây dựng được một đội ngũ cán bộ đoàn năng động, có trình độ chuyên môn, trở thành nguồn cán bộ kế cận tin cậy của Đảng, chính quyền và tổ chức chính trị - xã hội ở các cấp. □

(6), (7) Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 185, 168